

Kampen mot porrjättarna

Vilket nordiskt land blir först med
att begränsa nätpornografi?

Om Sveriges Kvinnoorganisationer

Sveriges Kvinnoorganisationer är en partipolitiskt och religiöst obunden paraplyorganisation för den svenska kvinnorörelsen. Vi samlar ett 50-tal medlemsorganisationer som representerar olika grupper av kvinnor och flickor. Tillsammans med våra medlemsorganisationer verkar vi för kvinnors och flickors frigörelse, fulla mänskliga rättigheter och ett jämställt samhälle. Vår verksamhet vilar på feministisk grund och utgår från FN:s kvinnokonvention samt Sveriges jämställdhetspolitiska mål. Sveriges Kvinnoorganisationer är den svenska sektionen av European Women's Lobby, EWL, som samlar över tvåtusen kvinnoorganisationer i Europa. Vi har konsultativ status hos FN:s ekonomiska och sociala råd (ECOSOC) och företräder årligen våra medlemsorganisationer vid FN:s Kvinnokommission. Vi arbetar för en värld fri från alla former av prostitution, inklusive pornografi. I maj 2022 bytte vi namn från Sveriges Kvinnolobby till Sveriges Kvinnoorganisationer.

©Sveriges Kvinnoorganisationer 2024
FÖRFATTARE: Astrid Carsbring & Clara Berglund
Research: Klara Nyman & Ebba Nikolic Kajrup
FORMGIVNING: Eva Jais-Nielsen
ISBN: 978-91-986201-3-9

Internet kan inte fortsätta vara ett laglöst land

De senaste decennierna har pornografin blivit allt mer tillgänglig världen över, inte minst i Norden som är en av världens mest digitaliserade regioner. Här finns filmer som sexualiserar övergrepp mot och förnedring av kvinnor ett knapptryck bort dygnet runt i barns och vuxnas mobiltelefoner. Som redovisas i denna rapport visar forskning att pornografin påverkar mäns och killars beteenden och attityder, men också deras sexualitet och hälsa i stort.

De stora företag som producerar och sprider pornografi ingår den samling teknikjättar som har stort inflytande över våra digitala liv. Företaget Aylo (tidigare Mind-Geek) som driver några av de största porrsidorna hamnar på tredje plats bland de teknikföretag som haft störst inverkan på samhället under vårt århundrade¹.

Vad gör då de nordiska länderna för att begränsa pornografins spridning och skadeverkningarna som följer i dess spår? Sverige och övriga Norden brukar ligga i framkant när det gäller kvinnors och barns rättigheter. Utbyggda välfärdssystem och långtgående lagstiftning bland annat när det gäller våld mot kvinnor och barn har historiskt skapat trygga och jämställda samhällen. Men är Skandinavien rustat för att ta sig an ett av vår tids största jämställdhetsproblem? Vilken sida står de nordiska regeringarna på när kvinnors och barns trygghet och hälsa ställs mot andra intressen?

Sveriges Kvinnoorganisationer har, tillsammans med den isländska kvinnojouren Stígamót och norska Kvinnefronten, kartlagt lagar och andra åtgärder som de nordiska länderna vidtagit för att förebygga nätpornografins skadeverkningar. Vi har också samverkat med kvinnoorganisationer, forskare och andra experter i övriga nordiska länder. I kartläggningen har särskild vikt lagts vid barns rätt att skyddas från pornografi och annat skadligt innehåll. Våra slutsatser presenteras i den nordiska rapporten *Curbing Online Pornography – Lessons from the Nordics*. Arbetet har bedrivits med projektfinansiering från NIKK, Nordiskt institut för kunskap om kön.

Denna rapport är en sammanfattad svensk version av den nordiska rapporten, med särskilt fokus på den nationella situationen. Här presenteras också åtgärdsförslag som vänder sig till svenska beslutsfattare.

Vi hoppas att kartläggningen visar på hur nya och gamla juridiska verktyg kan användas för att begränsa nätpornografins spridning. Det är en förutsättning för att människor, kvinnor och män, flickor och pojkar, i framtiden ska kunna leva jämställda, trygga och sunda digitala liv.

1. Alsalem, R. (2024).

Innehåll

Grundläggande fakta om pornografi	5
Pornografi är en form av mäns våld mot kvinnor	5
Hur vanligt är det att använda pornografi?	6
Hur påverkar pornografi den som tittar?	7
Vad gör de nordiska länderna för att begränsa nätpornografi?.....	10
Resultat i korthet	10
Nuvarande lagar som förbjuder spridning av pornografi används inte	11
Åldersverifiering – och andra lösningar för att skydda barn från nätpornografi....	13
Undervisar nordiska skolor om pornografi på ett kritiskt sätt?	17
Vilka nordiska länder har förbjudit "hämndporr" och AI-porr?	18
Behövs mer kunskap om nätpornografi?	20
Rekommendationer i korthet	21
Metodik och samarbetspartners	22
Avgränsningar	22
Referenser	23

Grundläggande fakta om pornografi

Innan vi redovisar resultatet av vår kartläggning ger vi en översiktlig beskrivning av viktig forskning och annan kunskap om pornografi.

Pornografi är en form av mäns våld mot kvinnor

Sveriges sjätte jämställdhetspolitiska delmål som antagits av riksdagen slår fast att "mäns våld mot kvinnor ska upphöra och kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet." Målet omfattar även kommersialisering och exploatering av kvinnokroppen i medier och pornografi som syftar till att återskapa föreställningar om kvinnors underordning².

Dagens pornografi innehåller ofta grovt våld som utövas mot kvinnor och flickor. Vanligt förekommande handlingar inom pornografi är till exempel att kvinnor stryps, tvingas ha oralsex tills de gråter och kräks (så kallad gagging), våldsamt sex med flera män samtidigt och oralsex direkt efter analsex³. Ofta innehåller filmerna också sexistiska och rasistiska element⁴. Ett genomgående tema i den mesta av pornografin är att män dominerar kvinnor, det vill säga att ojämställda maktrelationer mellan könen upprätthålls och sexualiseras. Juridikprofessorn Catherine MacKinnon och författaren Andrea Dworkin har definierat pornografi som grafiska avbildningar av den sexuellt explicita underordningen av kvinnor⁵.

De nordiska länderna har olika juridiska definitioner av pornografi. I Norge lyfts våld och tvång in i beskrivningen. Av deras straffelov framgår att pornografi avser "*kjønnslige skildringer som virker støtende eller på annen måte er egnet til å virke menneskelig nedverdiggende eller forrående, herunder kjønnslige skildringer hvor det gjøres bruk av lik, dyr, vold og tvang.*"⁶

I avsnittet om pornografins inverkan på användaren (s.7) återkommer vi till sambanden mellan konsumtion och sexuell aggressivitet.

2. Socialdepartementet. (2016).

3. Waltman, M. (2021).

4. Dines, G. (2010).

5. Dworkin, A. & Mac Kinnon, C. (1988).

6. 26 kap. 317 §, Straffeloven.

Är pornografi detsamma som filmad prostitution?

Kopplingarna mellan prostitution och pornografi är många. Det är till exempel väl belagt att kvinnor som utnyttjas i prostitution ofta också utsätts för pornografi. I en färsk studie gjord i Sverige vittnade en majoritet av de som intervjuades att de utöver vanlig prostitution också varit med om att brotten som de utsatts för hade filmats, fotograferats eller livesänts⁷. Även FN:s särskilda rapportör för mäns våld mot kvinnor och flickor Reem Alsalem understryker att pornografi är en form av filmad prostitution och att det ena inte går att skilja från det andra.

En statlig utredning som försökte dra en gräns mellan sexköp som genomförs på distans och pornografi landade i att åtskillnaden kan göras utifrån förövarens intention. Om syftet med filmen är eget bruk gäller sexköpslagen. Men om syftet är att sprida filmen till fler ska det som utspelats ses som pornografi och vara tillåtet. Att sexköp filmas och sprids borde vara en försvårande omständighet, men blir alltså ett frikort för att slippa lagföring⁸. Svenska medier har också uppmärksammat flera fall där sexköpare och kopp-lare friats med hänvisning till att övergreppen filmats och utgjort pornografi⁹.

För Sverige, Norge och Island som kriminaliserat köp och förmedling av sexuella handlingar¹⁰ innebär kopplingarna mellan prostitution och pornografi en ytterligare anledning att bekämpa spridningen av pornografi.

Hur vanligt är det att använda pornografi?

Inom ramen för vår kartläggning har vi sammanställt tillgänglig statistik om pornografianvändning i de nordiska länderna. Siffrorna är dock inte jämförbara eftersom mätningarna gjorts på olika sätt, vid olika tidpunkter och vänt sig till olika grupper.

I alla nordiska länder är det vanligt att män konsumerar pornografi och relativt ovanligt att kvinnor gör det. I Sverige använder till exempel 70 procent av alla män (16–64 år) pornografi, medan 70 procent av kvinnorna (i samma ålder) inte gör det¹¹. I Danmark har 93 procent av männen och 67 procent av kvinnorna någon gång tittat på porr, dock är det fortfarande över hälften av männen (55 procent) men bara få kvinnor (9 procent) som tittar ofta (1 gång i veckan eller mer)¹².

Unga män tillhör dem som tittar mest på porr

Ofta finnas en stor grupp unga män som har en mycket hög konsumtion av pornografi. Enligt Folkhälsomyndighetens befolkningsundersökning tittar 41 procent av unga svenska män (16–29 år) på porr dagligen eller nästan dagligen¹³. En annan studie kommer fram till att över hälften (54 procent) av killarna som går i trean på gymnasiet konsumerar pornografi någon gång i veckan och att 22 procent gör det mer eller mindre dagligen¹⁴. En ytterligare undersökning visar att hälften (49 respektive 50 procent) av killar i åldern 15–18 år respektive 19–22 år tittar på pornografi allt från

7. Farley, M. et al. (2023).

8. SOU 2023:80.

9. SVT Nyheter. (2023).

10. Sverige: Lag om förbud mot köp av sexuella tjänster (1998:408); Island: 22 kap. 206 art, Almenn hegningarlög (the General Penal Code); Norge: 26 kap. 315–316 §, Straffeloven.

11. Folkhälsomyndigheten. (2019).

12. Frisch, M. (2019).

13. Folkhälsomyndigheten. (2019).

14. Svedin, C.G. et. al. (2021).

någon gång i veckan upp till tre gånger om dagen. Studien visar också att män som tittar mycket oftare uppger att de har sett filmer som innehåller våld och tvång¹⁵.

- Sverige: Fyra av tio unga män (16–29 år) konsumerar pornografi minst tre dagar i veckan.¹⁶
- Island: 70 procent av manliga studenter (18–30 år) tittar på porr flera gånger i veckan. 33 procent av dem tittar nästan dagligen.¹⁷
- Norge: 68 procent av killar (13–18 år) har tittat på nätpornografi.¹⁸
- Danmark: Nästan alla (96 procent) killar (15–24 år) har tittat på porr någon gång, av dem har 84 procent kollat minst en gång i veckan det senaste året¹⁹.

I några av de nordiska länderna har undersökningar om mäns och kvinnors inställning till pornografi gjorts. Dessa visar genomgående att män är mer positivt inställda till pornografi än kvinnor. Bland svenska internetanvändare över 18 år är 40 procent av männen men bara 8 procent av kvinnorna positiva till pornografi²⁰. Men det finns också studier som visar att pojkar ofta har en negativ inställning till pornografi. Enligt en opinionsundersökning är varannan kille i 13–14 årsåldern negativt inställd till pornografi, men många av dem tror (felaktigt) att andra killar gillar porr.²¹ Trenden tycks vara att killar över tid blivit mer negativa till pornografi, och tjejer något mer positiva.²²

Pojkar kommer i kontakt med pornografi tidigt

I alla nordiska länder exponeras pojkar för pornografi i tidig ålder. I en studie från 2014 konstateras att svenska pojkar aktivt söker efter pornografi för första gången när de är drygt 12 år gamla, men många kan ha exponerats ofrivilligt innan dess²³. Eftersom barns tillgång till internet har ökat över tid är det möjligt att genomsnittsåldern kan ha sjunkit sedan studien genomfördes. Men det finns också siffror som visar att ungas pornografianvändning har minskat, framförallt bland flickor.²⁴

Enligt en opinionsundersökning som genomförts av Kantar Sifo på uppdrag av organisationen MÄN tittar 13 procent av svenska pojkar i åldern 13 till 14 år på pornografi en gång i veckan eller oftare.²⁵ Mediemyndigheten visar på liknande siffror, i deras undersökning svarar 28 procent av pojkarna (13–18 år) att de använder pornografi en eller flera gånger i veckan²⁶.

Hur påverkar pornografi den som tittar?

Pornografi påverkar människor attityder, beteenden och hälsa på en mängd sätt. Till exempel formar pornografi mäns och killars men också kvinnors och flickors syn på sig själva och varandra, deras relationer och i förläningen jämställdheten i samhället. Pornografi gör ofta ett större avtryck än annan mediekonsumtion, bland annat för att användaren ofta onanerar och på så sätt aktivt interagerar med och njuter av materialet²⁷.

15. MÄN/Kantar Sifo. (2021)..

16. Folkhälsomyndigheten. (2019).

17. Kolbeins, G.H. (2016).

18. Medietillsynet. (2022).

19. Frisch, M. (2019).

20. Internetstiftelsen. (2021).

21. MÄN/Kantar Sifo. (2021).

22. Donevan, M. et. al. (2024b).

23. Mattebo, M. (2014).

24. Svedin, C.G. et. al. (2021).

25. MÄN/Kantar Sifo. (2021)..

26. Mediemyndigheten. (2021)..

27. Abalo Rodríguez, I. & Alario Gavilán, M. (2024).

Pornografi gör män mer sexuellt aggressiva

Som tidigare beskrivet innehåller det mesta av dagens pornografi inslag av våld, förtryck och förnedring som riktas mot kvinnor²⁸, vilket män och killar som tittar vänjs vid och lär sig att tända på. Experimentella studier visar att män som använder pornografi, oftare trivialiserar våld mot kvinnor och själva blir mer sexuellt aggressiva²⁹. Pornografien påverkar männens föreställningar om och förväntningar på sex både direkt och indirekt, vissa män vill prova att göra saker som de sett i porren. Studier har funnit att våldsutövande män som tittar på porr är mer våldsamma än våldsutövande män som inte tittar på porr³⁰. Forskningens bild bekräftas av kvinnojourer och poliser som möter kvinnor som utsatts våld som inspirerats av pornografi³¹.

Pornografi begränsar mäns sexualitet

De som förespråkar pornografi pekar ofta på hur porren kan hjälpa till att utveckla människors sexualitet. I verkligheten bidrar dock pornografi snarast till att begränsa densamma. Porrsidor är precis som andra digitala plattformar ofta riggade för att mata besökare med mer av samma, i detta fall mer av samma typ av pornografi³². Den utveckling som sker handlar i så fall om att många män söker efter mer extremt innehåll efter att de har blivit avtrubbade.³³ Det händer också att män som tittar på pornografi slutar finna njutning i verkliga sexuella relationer. I flera länder inklusive Sverige ökar förekomsten av erektil dysfunktion bland unga män, och många experter menar att hög pornografikonsumtion kan vara en bidragande faktor³⁴. I Folkhälsomyndighetens befolkningsundersökning framkommer ett samband mellan hög pornografikonsumtion (tre gånger i veckan eller mer) och sämre sexuell hälsa³⁵.

Är pornografi beroendeframkallande?

Mycket tyder på att pornografi kan verka beroendeframkallande, framförallt för pojkar och unga män. I en undersökning från organisationen MÄN framkommer att 43 procent av svenska killar (15–25 år) önskar att deras pornografikonsumtion var lägre än vad den är. I fritextsvar beskriver många av dem med egna ord hur de vill sluta titta men inte kan låta bli³⁶. Det finns också psykologer och terapeuter i Sverige och andra nordiska länder som erbjuder stöd till män som vill sluta titta på pornografi, då detta efterfrågas av vårdsökanden som har beroendeliknande symptom³⁷.

Barn är särskilt sårbara för pornografins påverkan

Det finns inget som talar för att de slutsatser som forskningen dragit om pornografins skadliga inverkan på vuxna inte skulle gälla barn och unga. Tvärtom är den som är ung troligen mer mottaglig för pornografins budskap och sårbar för de risker som

28. Redan för 10 år sen innehöll cirka 90 procent av scenerna i de populäraste amerikanska porrfilmerna fysisk aggression, se Bridges et al. (2010).

29. Många studier visar på sambandet mellan pornografikonsumtion och sexuell aggression. För metastudier se Wright P.J. et. al. (2016), Allen M. et. al. (1995a och 1995b) eller Hald G.M. et. al. (2010). För analytiska litteraturgenomgångar och stora enkätundersökningar se t.ex. Malamuth, N.M. et. al. (2000).

30. Se Simmons, C.A. et. al. (2008), Shope, J.H. (2004) och Cramer E. et al. (1998).

31. Unizon. (2020).

32. Adler, A. (2024).

33. Zillman, D. och Bryant, J. (1986).

34. Park, Y.B. et. al. (2016).

35. Folkhälsomyndigheten. (2019).

36. MÄN/Kantar Sifo. (2021).

37. Mack, M. (2023).

är förenade med porrkonsumtion.³⁸ Enligt UNICEF löper barn som exponeras för pornografi högre risk än andra barn att drabbas av psykisk ohälsa samtidigt som deras attityder till kvinnor och sex också påverkas på ett negativt sätt³⁹.

Som tidigare beskrivet är manlig överordning och aktivitet tillika kvinnlig underordning och passivitet ett återkommande tema inom pornografi. Detta påverkar både killar och tjejer som kollar på porr. Medan killar lär sig att bli sexuellt upphetsade av att ha makt över kvinnor, lär sig tjejer att acceptera och bli upphetsade av att bli objektifierande, omhändertagna eller till och med förtrycka och förnedrade av män.⁴⁰

I flera länder syns en kraftig ökning av killars våld mot tjejer som enligt FN:s särskilda rapportör för mäns våld mot kvinnor och flickor går att koppla till pornografi⁴¹. I Storbritannien är över hälften av sexualförbrytarna (52 procent) numera pojkar under 17 år, och polisen pekar själva på pornografin som en bidragande orsak⁴². I Sverige uppger 22 procent unga kvinnor (16–19 år) att de utsatts för sexualbrott det senaste året⁴³. Ungdomsmottagningar⁴⁴ och tjej- och ungdomsjourer⁴⁵ rapporterar att flickor kommer till dem med skador från så kallat "hårt sex". Allt fler unga kvinnor träder också fram i media och vittnar om hur porrinspirerade våldshandlingar så som att bli strypt, spottad på och slagen tills blod och blåmärken framträder blivit en återkommande del i deras sexliv⁴⁶.

Kvinnor skadas i produktionen av pornografi

I denna rapport fokuserar vi främst på hur konsekvenserna av spridning och konsumtion av pornografi kan förebyggas. Minst lika viktigt är att belysa är hur kvinnor och barn, ofta flickor, som utnyttjas i produktionen av pornografi far illa. Dessa problem är dessutom sammankopplade på olika sätt, bland annat används visning av redan inspelad pornografi som verktyg för att grooma kvinnor och flickor in i prostitution och pornografi⁴⁷. Att upplysa män som använder pornografi om att många av kvinnorna de tittar på utsatts för övergrepp i barndomen och kommer från fattiga förhållanden⁴⁸ samt får svåra psykiska och långvariga men så som posttraumatisk stress (PTSD)⁴⁹ kan också leda till minskad efterfrågan.⁵⁰

38. Waltman, (M). (2021b).

39. UNICEF. (årtal okänt).

40. Abalo Rodríguez, I. och Alario Gavilán, M. (2024).

41. Alsalem, R. (2024).

42. Dodd, V. (2024).

43. BRÅ. (2023)

44. SVT Nyheter. (2020b).

45. Qvarnström, P. (2020).

46. Se t.ex. *Uppdrag Granskning: Hårt Sex* (SVT, 2023) och *P1 dokumentär miniserie: Våldsam ung kärlek* (Sveriges Radio, 2022)

47. Herrington, R. och McEachern, P. (2018).

48. Grudzen, C.R. et. al. (2011).

49. Farley, M. (2007).

50. Se även Donevan, M. et. al. (2024a).

Vad gör de nordiska länderna för att begränsa nätpornografi?

Vi börjar med att kortfattat redovisa resultatet av vår kartläggning. Därefter följer en diskussion om de viktigaste slutsatserna.

Resultat i korthet

- Alla nordiska länder utom Danmark har gamla lagar som syftar till att begränsa spridningen av pornografi. De norska och isländska spridningsförbuderna är generella, medan de svenska och finska lagarna särskilt tar sikte på skildringar av sexuellt våld. Gemensamt för samtliga lagar är att de först tillkom innan pornografin flyttade ut på nätet och sällan eller aldrig används idag.
- I Sverige blev olaga våldsskildring ett brott 1989, vilket innebär att det är olagligt att sprida skildringar av sexuellt våld eller tvång, som återfinns i den mesta av dagens pornografi. En statlig utredning har slagit fast att lagen bör kunna tillämpas på nätpornografi, men då krävs att fler fall anmäls.
- De svenska, finska och isländska spridningsförbuderna och aktuella regler om åldersgränserna har på olika sätt uppdaterats så att också videodelningsplattformar omfattas i det fall de har säte i landet.
- Danmark är det enda landet i Norden som försökt skydda barn från pornografi på nätet med hjälp av lagstiftning. 2023 presenterades ett lagförslag som innebar att digitala plattformar som tillhandahåller material som kan vara olämpligt för barn ska kontrollera att besökarna är över 16 år. Lagen hade brett stöd i Folketingen men ansågs strida mot EU:s förordning om digitala tjänster och har därför inte införts.
- Sverige är det enda landet i Norden som skrivit in i läroplanerna att skolan ska bidra till att eleverna utvecklar ett kritiskt förhållningssätt till pornografi.
- I Norge har polisen tagit fram en lista över webbsidor med innehåll som kan vara skadligt för barn, inklusive pornografi. Två tredjedelar av alla kommuner i landet har blockerat de sidor som listats i sina wifi-nätverk samt på surfplattor och datorer. Inget nordiskt land har lagar eller föreskrifter som kräver att skolverksamhet ska skyddas från pornografi.
- Island och i Danmark har inför lagar som uttryckligen förbjuder kränkande spridning av så kallade deepfakes, det vill säga sexuella bilder eller filmer som genererats av artificiell intelligens (AI). Sverige behöver tydliggöra ifall lagen om olaga integritetsintrång också omfattar fejkat material.

	Har lagstiftning som begränsar spridning av pornografi?	Har påbörjat införandet av ålders-verifikation?	Säkerställer att pornografi lyfts på ett kritiskt sätt i skolan?	Har förbjudit kränkande spridning av sexfilmer (s.k. hämdporr)?	Har förbjudit AI-porr?
SVERIGE	Ja. (Men används ej.)	Nej.	Ja. (Har ändrat läroplaner.)	Ja.	Nej.
ISLAND	Ja. (Men används ej.)	Nej.	Nej.	Ja.	Ja.
NORGE	Ja. (Men används ej.)	Nej.	Nej.	Ja.	Nej.
DANMARK	Nej.	Ja. (Men lag har ej införts.)	Nej.	Ja.	Ja.
FINLAND	Ja. (Men används ej.)	Nej.	Nej.	Ja.	Ja. (Men lagen är otydlig.)

Nuvarande lagar som förbjuder spridning av pornografi används inte

Alla nordiska länder utom Danmark har lagar som syftar till att begränsa spridningen av pornografi på något sätt. I Norge är det olagligt att publicera, sprida och sälja pornografi.⁵¹ Den svenska brottsbalkens bestämmelse om olaga våldsskildring innebär att det är otillåtet att sprida pornografi med våldsamt innehåll⁵², vilket i praktiken är merparten av all pornografi som sprids och konsumeras idag. En liknande lag som tar sikte på pornografi som innehåller våld finns också i Finland⁵³. I både Sverige och Norge, liksom på Island och i Finland, finns även så kallade obscenitetslagar⁵⁴ som innebär att det är otillåtet att visa pornografi på allmän plats.

Gemensamt för dessa lagar är att de tillkom innan pornografin flyttade ut på internet, i Sverige blev olaga våldsskildring ett brott 1989. Varken det svenska, finska eller det norska spridningsförbuden tillämpas på nätpornografi, även om det inte finns något uttryckligt hinder mot att göra det. I Sverige har polisen hänvisat till att pornografi som anmälts av kvinnoorganisationer är producerad utomlands när man lagt ned förundersökningar, trots att lagen om olaga våldsskildring framförallt tar sikte på spridning och inte produktion⁵⁵.

Lagstiftarna i Norge, Sverige, Finland och på Island står inför valet att börja tillämpa rådande lagstiftning på nätet, antingen som den är eller med vissa förändringar, eller införa nya lagar som särskilt tar sikte på nätpornografi. Att låta internet fortsätta vara en frizon där rådande lagar inte gäller torde inte vara ett alternativ. Inte heller borde det, utifrån den kunskap som finns om pornografins skadeverkningar och de åtaganden som länderna gjort för att skydda kvinnors och barns rättigheter, vara möjligt att legalisera spridningen av pornografi på nätet.

I Finland har man försökt ta vissa steg för att modernisera nuvarande lagstiftning så att den explicit omfattar nya spridningsvägar. I deras lagstiftning om elektroniska kommunikationstjänster tydliggörs att videodelningsplattformar inte får tillåta inne-

51. 26 kap. 317 §, Straffloven.

52. 16 kap. 10 c §, Brottsbalken.

53. 17 kap. 18 §, Strafflagen.

54. Sverige: 16 kap. 11 §, Brottsbalken; Norge: 26 kap. 317 §, Straffloven; Island: 22 kap. 210 art, Allmenn hegningarlög; Finland: 17 kap. 20 §, Strafflagen.

55. Olby, T. (2023).

håll som kan omfattas av brottet spridning av pornografisk bild. Plattformarna måste till exempel ha regler som gör det förbjudet att ladda upp våldsam pornografi och strukturer för moderering så att användarna kan anmäla sådant innehåll om det ändå förekommer. Dessa åtaganden begränsas dock av skrivelser om att de åtgärder som vidtas ska vara proportionella och ta hänsyn till plattformarnas och användarnas integritet⁵⁶.

Även i den svenska radio- och tv-lagen har tillägg gjorts för att förtydliga att åtaganden vad gäller exempelvis olaga våldsskildring också gäller för videodelningsplattformar. I båda dessa fall gäller dock att enbart plattformar som har säte i det aktuella landet kan avkrävas ansvar⁵⁷.

På Island har vissa försök att modernisera nuvarande spridningsförbud gjorts. 2013 lyfte den dåvarande inrikesministern behovet av att stifta nya lagar för att komma åt nätpornografin, till exempel diskuterades möjligheterna att göra det olagligt att använda isländska kreditkort för att köpa sig tillgång till pornografi på nätet⁵⁸. Förslaget försvarades av kvinnorrättsorganisationer⁵⁹ men mötte också kritik, bland annat framfördes att det stred mot den isländska yttrandefriheten⁶⁰. Regeringen bemötte kritiken med att efterlysa en demokratisk debatt och understryka statens ansvar att bekämpa det sexuella våld som sprids av porrindustrin⁶¹, men färdigställde aldrig lagförslaget.

Vad krävs för att bestämmelsen om olaga våldsskildring ska användas i Sverige?

Brottet olaga våldsskildring innebär att det är olagligt att sprida en skildring av sexuellt våld eller tvång.⁶² Definitionen av en våldsskildring är framförallt allvarliga fall av sexuellt våld eller tvång, men det finns ingen lägsta nivå för vad som är straffbart. Enligt förarbetena behöver det sexuella våldet inte nödvändigtvis vara grovt, och alltså skulle innehållet i mycket nätpornografi därmed utgöra en våldsskildring.⁶³ Det finns heller ingen inskränkning som innebär att lagen inte skulle omfatta spridning via sociala medier eller på nätet i övrigt. Trots det anmäls brottet sällan, och på grund av att fallen är så få är det svårt att fastställa hur bestämmelsen om olaga våldsskildring förhåller sig till pornografi generellt och på nätet i praxis.

Det finns flera tänkbara skäl till att brottet så sällan anmäls och än mer sällan leder till utredning eller dom. Eftersom olaga våldsskildring ingår i det kapitel i brottsbalken som reglerar brott mot allmänheten är det bakomliggande syftet att skydda omgivningen från våldsskildringar – inte personen som skildras. Det kan i sig minska anmälningsbenägenheten. Det är vidare så att mörkertalet generellt är stort när det gäller sexualbrott, det vill säga att många inte kan, vågar eller orkar anmäla. Det råder även brist på kunskap om olaga våldsskildring som brott, både hos allmänheten och polisen, vilket också bidrar till bilden. Den som inte vet att ett brott finns kommer heller inte anmäla det, och poliser som inte känner till lagen kommer heller inte uppmuntra till anmälan. Dessutom är olaga våldsskildring ett så kallat spridningsbrott, vilket förutsätter att materialet har spridits vidare. Ibland hittas våldsam pornografi i samband med andra brottsutredningar, till exempel barnpornografibrott,

56. 26 a kap. 226 c §, Lag om tjänster inom elektronisk kommunikation.

57. Lag om åldersgränser för film som ska visas offentligt (2010:1882)

58. McBeigh, T. (2013).

59. Aghatise, E., et al. (2013).

60. Avila Pinto, R., et al. (2013).

61. Jónasson, Ö, (2013).

62. 16 kap. 10c §, Brottsbalken. (Olaga våldsskildring som sker i ett grundlagsskyddat medium (så som TV och tryckt skrift) regleras i 7 kap. 7 § tryckfrihetsförordningen och 5 kap. 1–2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen.)

63. SOU 2023:98.

men eftersom enbart innehav inte är olagligt startas ingen utredning utan polisen väljer istället att fokusera på det andra brottet som är lättare att bevisa. Ett annat hinder för att komma åt nätpornografi är att distributionen ofta sker på servrar utomlands, vilket innebär att det inte finns någon svensk jurisdiktion. Då det inte finns någon koppling till Sverige, förutom konsumtion, går det inte att åtala någon för brottet i svensk domstol⁶⁴ såvida skulden inte läggs på sociala medier, andra digitala plattformar, banker som förmedlar betalningar eller internetleverantörer som möjliggör spridningen.

En nyligen publicerad statlig utredning slår fast att det borde vara möjligt att tillämpa bestämmelsen om olaga våldsskildring på nätpornografi. För att regleringen ska kunna användas krävs dock att fler anmäler brottet, vilket skulle leda till att kunskapen om brottet och vanan att hantera det ökar hos polis och åklagare. För att öka kunskapen hos allmänheten och anmälningsbenägenheten efterfrågar utredningen informationskampanjer som vänder sig till dem som konsumerar pornografi. Sådana kampanjer skulle också kunna leda till minskad efterfrågan, om män blir mer medvetna om hur våld och utnyttjande är förenat med pornografi kanske de själva väljer att sluta titta eller titta mindre. På sikt kan fler anmälningar och utredningar leda till fler lagföringar och till att det skapas rättspraxis som tydliggör vad som är straffbart när det gäller nätpornografi.⁶⁵

Sveriges Kvinnoorganisationer vill även se utbildningsinsatser för poliser och åklagare om pornografi generellt och specifikt om olaga våldsskildring. Polisen bör få i uppdrag att aktivt spana efter och ingripa mot olaga våldsskildring och på så sätt själva bidra till att rättspraxis skapas. Arbetet kan till en början drivas genom att en nationell grupp med särskilt ansvar för pornografi tillsätts.

Åldersverifiering – och andra lösningar för att skydda barn från nätpornografi

Enligt artikel 17 i barnkonventionen har barn rätt att skyddas från innehåll som kan vara skadligt för deras välbefinnande. Utifrån detta uppmanar FN:s barnsättsorgan UNICEF stater att skydda barn från skadligt innehåll på nätet, som pornografi⁶⁶. Detta gäller hela Norden där alla länder förbundit sig att följa barnkonventionen, men i synnerhet Sverige, Norge, Finland och Island som gjort barnkonventionen till nationell lag⁶⁷.

I alla nordiska länder finns särskilda regler som behandlar när och hur filmer med innehåll som kan vara skadligt för barn får visas på teve och bio som i vissa fall även tillämpas för nationella videodelningsplattformar med mera⁶⁸. I Sverige gäller till exempel att Mediemyndigheten ska godkänna och besluta om åldersgränser för filmer som ska visas på bio för barn under 15 år. Detta görs av experter utifrån en bedömning om ifall filmen i fråga kan skada barnens välbefinnande⁶⁹.

Men liksom när det gäller spridningsförbuden tillkom dessa regler ofta i en annan tid. Numera konsumerar barn framförallt film via sociala medier och strömningstjänster på nätet där de riskerar att komma i kontakt med så väl pornografi som annat skadligt innehåll. Det innebär att de regler som tagits fram för att skydda barn från

64. SOU 2023:98.

65. SOU 2023:98

66. UNICEF. (Årtal okänt).

67. Frandsen, K. (Årtal okänt).

68. Sverige: Lag om åldersgränser för film som ska visas offentligt (2010:1882) och radio- och tv-lag (2010:696); Norge: Lov om beskyttelse av mindreårige mot skadelige bildeprogram mv. (2015-02-06-7); Finland: Lag om bildprogram (17.6.2011/710); Island: Act on children's access to films

and video games (2006 No 62 13 June); Danmark: 6 kap, 20-21 §, Filmloven

69. Förordning om åldersgränser för film som ska visas offentligt (2010:1925)

pornografi fortfarande gäller men i praktiken inte tillämpas på de forum där barns mediekonsumtion faktiskt sker.

Danmark är det av de nordiska länderna som allra mest förknippats med en positiv inställning till pornografi, både historiskt och kulturellt. Det var det första land i världen som legaliserade pornografi 1969 och saknar som ovan redovisat de spridningsförbund som finns i övriga Norden. Ändå är det just Danmark som på nationell nivå tagit initiativ till att skydda barn från pornografi på nätet. Efter att en expertgrupp rekommenderat att appar och digitala plattformar som tillhandahåller material som är olämpligt för barn ska kontrollera besökarnas ålder⁷⁰ arbetade regeringen fram ett sådant lagförslag. I korthet innebär lagförslaget att porrsidor och andra plattformar måste kontrollera att besökarna är över 16 år innan de får tillgång till material som kan vara skadligt för barn. Lagförslaget fick enhälligt stöd i det danska parlamentet men har inte kunnat införas eftersom det anses strida mot EU-rätten⁷¹, vilket även anförts mot liknande lagar i Frankrike och Tyskland.

Just nu arbetar den danska regeringen som gjort frågan om barns trygghet och säkerhet på nätet till en av sina mest prioriterade frågor för att tillsammans med lika-sinnade länder införa gemensam åldersverifikation på EU-nivå.⁷²

På Island finns också en diskussion om att införa någon form av åldersverifikation. Med utgångspunkt i den nationella strategin för cybersäkerhet har en nationell funktion inom den isländska polisen fått i uppdrag att utveckla tekniska åtgärder som kan begränsa barns tillgång till pornografi⁷³. Utredningen skulle på sikt kunna användas som underlag för att starta en lagstiftningsprocess.

Strider åldersverifikation mot EU-rätten?

EU:s förordning om digitala tjänster kräver att leverantörer av onlineplattformar ska införa åtgärder som skyddar minderåriga från skadligt innehåll, men också att de ska skydda användarnas personliga integritet⁷⁴. Mycket stora onlineplattformar, som till exempel Facebook och Instagram men också de stora porrsidorna, är enligt direktivet skyldiga att bedöma om deras tjänster medför risker kopplat till bland annat könsrelaterat våld samt skydd av folkhälsan och minderåriga. I artikel 35 nämns åldersverifikation som exempel på åtgärder som *plattformarna själva kan vidta* för att minska åtgärda dessa risker⁷⁵. Men det är enligt EU-kommissionen inte detsamma som att enskilda stater genom lagstiftning ska kräva att plattformar inför åldersverifikation⁷⁶. Vidare tillåter EU:s direktiv om informationssamhällets rättsliga aspekter inte att ett medlemsland inför generella regleringar av kommunikationsplattformar som drivs av företag baserade i andra medlemsländer⁷⁷.

Frankrikes regering och parlament som med president Emmanuel Macron i spetsen förklarar krig mot porrindustrin⁷⁸ är fast beslutna att införa åldersverifiering och begränsa porrsidors räckvidd. Med hänsyn till EU-kommissionens rättsliga invändningar har man anpassat sin lagstiftning om åldersverifikation så att den bara gäller porrsidor som drivs av franska och utomeuropeiska företag. Dessa företag är skyldiga att verifiera besökarnas ålder innan de får tillgång till innehållet, annars kan de åläggas att betala böter på upp till 300 000 euro eller 4 procent av den årliga omsättningen (exkl. moms). Polisen kan även begära att internetleverantörer ska blocke-

70. Regeringens expertgrupp tech-giganter. (2023).

71. Erhvervsministeriet. (2023).

72. Erhvervsministeriet. (2023).

73. Stjórnarráð Íslands. (2023).

74. 3 avs. art. 28, EU:s förordning (2000/31/EG) om en inre marknad för digitala tjänst.

75. 5 avs. art. 34–35, EU:s förordning (2000/31/EG) om en inre marknad för digitala tjänst.

76. Erhvervsministeriet. (2023).

77. EU-domstolen. (2023).

78. Le Figaro. (2019).

ra de berörda sidorna⁷⁹. I oktober 2024 kom det första beslutet från den franska hovrätten om att blockera fyra porrsidor som inte lever upp till lagen. Beslutet innebär att dessa sidor inte kommer att få tillgång till franska internetuppkopplingar förrän de infört ordentliga system för åldersverifikation⁸⁰. Enligt den senaste versionen av den franska lagen kommer blockeringen av porrsidor som inte följer lagen framöver kunna göras utan domstolsbeslut.⁸¹

Plattformsföretag som är baserade i andra EU-länder är dock undantagna från de franska lagkraven. För att komma åt dessa företag vill Frankrike istället att den franska myndigheten för digital kommunikation Arcon ska kunna kontakta andra medlemsstater och förmå dem att avkräva att identifierade plattformsföretag baserade i deras länder ska vidta åtgärder för att skydda barn från pornografi och annat skadligt innehåll.⁸²

Samtidigt arbetar franska pornografiproducenter för att försena och förhindra implementeringen av ålderverifiering i Frankrike. Detta har bland annat lett till en debatt om ifall det ska vara myndigheter eller privata företag som ska tillhandahålla verktyg för att kontrollera ålder och vilka krav som ska ställas på dessa verktyg⁸³. Redan innan debatten blossat upp hade företag tagit fram fullt utvecklade verktyg för att kontrollera internetanvändares ålder och samtidigt bevara deras anonymitet och på så sätt skydda deras integritet, i enlighet med förordningen om digitala tjänster⁸⁴.

Vad kan de nordiska länderna lära av Storbritannien?

The Online Safety Act som infördes i Storbritannien 2013 är ett rättsligt ramverk för internetsäkerhet som syftar till att göra landet till världens säkraste för barn på internet.⁸⁵ Ramverket ställer krav som digitala aktörer och plattformar, inklusive porrsidor och sociala medier, måste leva upp till. Bland annat måste porrsidor försäkra sig om att besökare är över 18 år innan de ges tillgång till innehållet. Åldersverifieringen ska göras på ett säkert sätt, till exempel genom digital ID-kontroll, ansiktsskanning eller bankuppgifter.⁸⁶ Vid åldersverifiering ska allas intressen beaktas, vilket till exempel innebär att sidorna inte får lagra personlig information eller använda onödigt integritetskränkande metoder såsom att fråga om mer än bara ålder.⁸⁷ Den brittiska regeringen har också tillsatt en utredning för att undersöka nätpornografins inverkan på både vuxna och barn och samhället i stort, som ett steg i sin ambition att skapa ett säkrare digitalt klimat för alla. Därtill ska man utreda den ökade användningen av AI-pornografi samt vilka ytterligare verktyg som rättsväsendet kan behöva för att identifiera sexuella övergrepp och exploatering i porrindustrin.⁸⁸

79. Rees, M. (2024).

80. Kroet, C. (2024).

81. Rees, M. (2024).

82. Erhvervsministeriet. (2023).

83. Rees, M. (2024).

84. Olivier Dussutour, Vd Nexus, föreläsning på Forum Jämställdhet i Karlstad, 8 februari 2024.

85. Department for Science, Innovation and Technology. (2024).

86. McCallum, S. (2023).

87. OfCom. (2023)

88. UK Gov. (2023) och Hersey, F. (2024).

Är det dags att införa åldersverifikation i Sverige?

Nuvarande regering har särskilt prioriterat frågan om hur barns och ungas hälsa påverkas av sociala medier och skärmanvändning. Folkhälsomyndigheten har tagit fram rekommendationer där pornografi definieras som en form av skadligt innehåll⁸⁹. Flera av regeringspartierna har diskuterat lagändringar och andra åtgärder så som ökad föräldrakontroll på sociala medieplattformar, olika grader av mobilförbud i skolan⁹⁰ och att EU ska ställa hårdare krav på plattformarna vad gäller moderering och utformning av algoritmer⁹¹. Både Liberalernas och Kristdemokraternas ministrar är öppna för att införa åldersgränser om exempelvis 13 eller 15 år för sociala medier med tillhörande åldersverifikation⁹². Åtgärder som begränsar barns tillgång till pornografi så som åldersverifikation på porrsidor ligger i linje med denna politiska inriktning. Att enbart införa åldersgränser för sociala medier men inte för plattformar som tillhandahåller pornografi, som är skadligare än mycket annat innehåll och på pappret redan förbjudet att ge barn tillgång till, skulle vara mycket ologiskt.

Mer rimligt vore att ge en utredning i uppdrag att undersöka hur åldersverifikation kan införas för appar, sidor och plattformar som sprider olika typer av innehåll som kan vara olämpligt för barn, inklusive pornografi. Både det danska lagförslaget som diskuterats och den brittiska lagen om digital säkerhet är formulerande utifrån detta holistiska perspektiv där olika former av skadligt innehåll och olika digitala plattformar behandlas likvärdigt. Att införa åldersverifikation på porrsidor skulle kunna vara en av flera åtgärder som kan vidtas för att stärka barns trygghet och hälsa på nätet. Eftersom även flera av oppositionspartierna har prioriterat frågan borde det finnas goda utsikter för ett sådant lagpaket att få stöd i riksdagen⁹³.

I Sverige finns genom digitalt BankID ett utbyggt, väl använt och säkert sätt att kontrollera internetanvändares ålder, vilket torde göra det lättare att införa åldersverifikation här än i länder där sådana system saknas. Det borde också vara fullt möjligt att införa verktyg som kan anonymisera användares identiteter efter att deras ålder kontrollerats genom BankID om så krävs för att leva upp till de integritetskrav som ställs i EU:s förordning om digitala tjänster.

Att införa åldersverifiering skulle ligga väl i linje med de åtaganden som Sverige gjort genom ratificering av Barnkonventionen och Kvinnokonventionen och därtill hörande ambitioner om kvinnors och barns rättigheter. Det skulle också vara att lyssna till barn och unga som själva tycker att barns tillgång till pornografi ska begränsas. Enligt en opinionsundersökning utförd av Kantar på uppdrag av Unizon efterfrågar 8 av 10 unga (13–17 år) lagstiftning som begränsar spridningen av pornografi på nätet för minderåriga⁹⁴.

Vidare skulle åldersverifiering vara ett sätt göra nuvarande regler om åldersgränser för filmer som visas på teve och bio teknikneutrala och säkerställa att barn åtnjuter samma rättsliga skydd både online och offline.

Lokala och privata lösningar för att skydda barn från nätpornografi

I Norge har en enhet inom polisen som arbetar med organiserad och grov brottslighet (Kripos) tagit fram en lista över webbsidor som kan vara skadliga för barn och unga, inklusive porrsidor. Efter en interpellationsdebatt i Stortinget om vad regeringen gör för att skydda barn från skadligt innehåll på nätet har utbildningsministern

89. Folkhälsomyndigheten. (2024).

90. Liberalerna. (2024).

91. Kristdemokraterna. (2024).

92. Mohamed, E. (2014).

93. Se Sjögren, A. (2023) och Aro, E. (2023).

94. Unizon. (2023).

uppsmanat alla kommuner och skolor att blockera de sidor som Kripos listat i wifi-nätverk och på sina datorer och andra digitala enheter. Två tredjedelar (67 procent) av de norska kommunerna har hörsammat uppmaningen och infört skydd mot pornografi i sina verksamheter.⁹⁵ I praktiken är det dock fortfarande frivilligt för kommuner och skolor att blockera porrsidor i sina verksamheter. Flera partier har dock motionerat om att det ska bli obligatoriskt⁹⁶.

Även i den svenska riksdagen har ansvarig minister fått svara på frågor om barns tillgång till pornografi i för- och grundskola. Lärare, föräldrar samt barn- och kvinnorätsorganisationer har krävt lagstiftning om digitala barnskydd i skolan och att kommuner fram till dess bör införa skydd på egen hand, vilket allt fler också gör. Organisationen Porrfri Barndoms senaste undersökning visar att 83 procent av alla svenska kommuner har infört någon form av teknisk lösning som begränsar kontaktytan med pornografiskt innehåll i skolornas wifi-nätverk eller på datorer och andra digitala enheter⁹⁷.

I alla nordiska länderna finns olika tekniska lösningar tillgängliga för föräldrar och skolor som vill skydda sina barn från pornografi. Det kan till exempel handla om att internetleverantörer som tillhandahåller digitala barnskydd när man tecknar ett abonnemang eller köper en mobiltelefon. Vissa företag erbjuder till och med dessa lösningar gratis. Ofrånkomligt är dock att dessa frivilliga lösningar innebär ett ojämnt skydd när vissa föräldrar använder dessa tjänster, medan andra inte gör det.

På Island har dock detta föräldraansvar lagfäst. Den isländska branskyddslagen slår fast att det ingår i föräldrars plikt att skydda sina barn från våldsamt och pornografiskt material genom att begränsa deras tillgång till detsamma⁹⁸.

Undervisar nordiska skolor om pornografi på ett kritiskt sätt?

I alla nordiska länder spelar kvinnoorganisationer och andra föreningar en viktig roll när det gäller att nå ut till barn och unga med kunskap om sex och i synnerhet om pornografi. I Sverige handlar det till exempel om tjej- och ungdomsjourer som håller föreläsningar i skolor och svarar på ungas frågor i chattar. Sveriges Kvinnoorganisationer har tagit fram det digitala metodmaterialet [sexochrelationer.se](https://www.sexochrelationer.se) för att främja jämställd och våldsförebyggande undervisning om sexualitet, samtycke och relationer.

Ansvar för att unga ska lära sig om pornografi kan dock inte läggas på civilsamhällets organisationer utan måste i första hand bäras av skolan. I några nordiska länder finns en gryende diskussion om pornografi kopplat till sexualundervisningen. På Island finns en ny lärobok för gymnasiet som lyfter pornografins negativa sidor.⁹⁹ I Norge har en statlig utredning om våldtäkt rekommenderat att pornografi ska lyftas på ett kritiskt sätt i undervisningen¹⁰⁰.

Sverige är dock det enda land som har gått från ord till handling. 2022 trädde nya läroplaner i kraft för kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer som uttryckligen säger undervisningen ska "utveckla elevernas kritiska förhållningssätt till framställningar av relationer och sexualitet i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi".¹⁰¹ Den tidigare regeringen gjorde också sexualkunskap till ett

95. Søndeland, G., (2024).

96. Nyholt, H.B. et. al. 2024).

97. Porrfri Barndom. (2022).

98. Child Protection Act, No. 80/2002.

99. Kristinsson, P och Þorgeirsdóttir, B. (2024).

100. NOU 2024: 4.

101. Skolverket. (2022).

obligatoriskt examensmål på svenska lärarutbildningar, just för att säkerställa att framtidens lärare ska vara rustade att undervisa om pornografi¹⁰².

Nuvarande regering har gett Skolinspektionen i uppdrag att följa upp hur väl de nya läroplanerna, inklusive tillägget om pornografi, efterlevs¹⁰³. Deras granskning som ska publiceras våren 2025 kommer bli ett viktigt underlag i det fortsatta arbetet för att säkerställa att skolan förmedlar kritiska perspektiv om pornografi. Senast Skolinspektionen granskade det som då kallades sex- och samlevnadsundervisningen fann man betydande brister varav flera troligen kvarstår¹⁰⁴. Risken är stor att en utdaterad och naiv syn på pornografi lever kvar i skolorna om inget görs för att se till att så inte sker. Sveriges Kvinnoorganisationer vill se ett nationellt kunskapslyfts för verkamma lärare för att se till att de får till sig den kunskap och de verktyg de behöver för att kunna undervisa om pornografi i enlighet med läroplanerna. Vi menar också att Skolverket bör ta fram allmänna råd för kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer som klargör hur pornografi bör behandlas. Skolledare och lärare bör också, i samarbete med elevhälsan, vara rustade för att ge stöd och vård till flickor och tjejer som utsatts för porrinspirerat våld eller till och med utnyttjats i pornografi. Här finns en stor kunskapsbrist idag.

Utöver undervisning om pornografi i skolan behöver fler föräldrar och andra vuxna prata med barn och unga om pornografi, och engagera sig mer i vilken slags filmer deras barn konsumerar på nätet. Många föräldrar behöver kunskap och stöd för att kunna lyfta en så känslig fråga som pornografi med sina barn. Dessa föräldrar är idag utelämnade till stödmaterial som tagits fram av civilsamhällesorganisationer. Oavsett hur bra dessa material är vore det än bättre om exempelvis Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) fick i uppdrag att ta fram och sprida ett uppdaterat och kunskapsbaserat material om pornografi som vänder sig till föräldrar och andra vuxna närstående.

Vilka nordiska länder har förbjudit "hämnpporr" och AI-porr?

Vi har även undersökt om och hur de nordiska länderna har utvecklat sina lagar i förhållande till nya former av pornografi som ur ett kvinno- och jämställdhetsperspektiv bör vara brottsliga. Det första vi har tittat på är kränkande spridning av sexuella bilder och filmer, ofta kallat "hämnpporr". Enkelt förklarar handlar det om hur någon (ofta en man) försöker skada någon annan (ofta en kvinna) genom att sprida nakna eller sexuella bilder eller filmer på henne. Det andra vi har tittat på är så kallade deepfakes, det vill säga bilder eller filmer som genererats av artificiell intelligens (AI) och sedan publicerats eller spridits. Detta rör alltså fejkade filmer som föreställer verkliga personer. En studie visar att nästan alla (98 procent) deepfake-filmer på nätet är pornografiska och att det i stort sett alltid (99 procent) är kvinnor som framställs¹⁰⁵.

I Sverige, Finland, Norge, Danmark och på Island finns lagar som uttryckligen förbjuder kränkande spridning av sexuella filmer eller bilder¹⁰⁶. Alla dessa lagar är relativt nyttillkomna. Den svenska bestämmelsen om olaga integritetsintrång som trädde i kraft 2018 är äldst. Gemensamt är också att påföljderna är jämförbara. I Sverige kan den som begår brottet dömas för böter eller fängelse i upp till två år, eller om brottet är grovt fyra år.

102. SVT Nyheter. (2020a).

103. Arbetsmarknadsdepartementet/Utbildningsdepartementet. (2023).

104. Skolinspektionen. (2018).

105. Alsalem, R. (2024).

106. Sverige: 4 kap. 6 c §, Brottsbalken; Finland: 20 kap. 7 §, Strafflagen; Norge: 24 kap. 267 a §, Straffeloven; Island: 22 kap. art. 199 a, Almenn hegningarlög.

Därutöver skiljer sig ländernas lagstiftningar åt på flera sätt. På Island regleras kränkande spridning av sexuella bilder och filmer i det kapitel som handlar om sexualbrott. Men i Sverige är kränkande spridning av sexuella filmer en form av olaga intrång som regleras i kapitlet om brott mot frihet och frid.¹⁰⁷

I Finland har det aktuella brottet tidigare setts som en form av allmän frids- och sedlighetskränkning, men utgör numera ett sexualbrott. Medan den isländska lagen lägger vikt vid att spridningen ska ha skett utan samtycke från personen i filmen, här är även oavsiktlig spridning kriminaliserad, fokuserar den svenska regleringen istället på uppsåtet bakom spridningen. Spridningen är olaglig om den "är ägnad att medföra allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften handlar om"¹⁰⁸. Den svenska kriminaliseringen utgår alltså inte från brottsfrets eventuella samtycke utan från förövarens uppsåt och handling. Detta perspektivskifte är ur ett kvinnorätts- och jämställdhetsperspektiv välkommet, men kan eventuellt vara svårare att föra i bevis. Den finska lagstiftningen rör sig i gränslandet mellan dessa två inriktningar.

Den isländska lagen skiljer sig även från övriga länders genom att den kriminaliserar hot om att publicera eller sprida sexuella eller nakna filmer och bilder som orsakat rädsla¹⁰⁹. Det är ett viktigt tillägg som även borde kunna införas i andra länder kopplat till just kränkande spridning.

I Danmark regleras kränkande spridning av sexuella filmer genom en bestämmelse i straffeloven (264 d). Här finns också ett brett "anständighetsbrott" (blufærdighedskrænkelse) som syftar till att täcka in sexualbrott som faller utanför övrig lagstiftning¹¹⁰. Det är till exempel denna bestämmelse som används för att lagföra vissa fall av sexuella trakasserier och blottning. Lagen har också på senare tid börjat användas för att komma åt otillåten spridning av sexuella bilder på nätet, vilket då klassas som digitala anständighetsbrott. Det innebär att det alltså finns ett skydd mot kränkande spridning av sexuella filmer i Danmark genom att nuvarande lagstiftning tolkas och används på nya sätt.

Island och Danmark har förbjudit kränkande spridning av deepfake-filmer

Island och Danmark är de enda nordiska länderna vars lagar uttryckligen förbjuder kränkande spridning av AI-genererade bilder och filmer. Det isländska skyddet för den sexuella integriteten inkluderar så kallat "falskt material"¹¹¹. Den svenska bestämmelsen om olaga integritetsintrång har inga liknande formuleringar. Flera experter liksom justitieminister Gunnar Strömmer menar dock att även fejkade sexuella bilder som sprids för att kränka någon annan i teorin borde skulle kunna inkluderas, även om så inte sker idag¹¹².

I Danmark kriminaliseras deepfaks genom en bestämmelse om identitetsmissbruk som omfattar användning och spridning av manipulerade bilder, vilket enligt förarbetena också omfattar AI-genererade pornografi. Den finska lagen om olaglig spridning av sexuell bild omfattar verklighetstroget material, vilket bör kunna omfatta deepfake-filmer, detta är dock inte helt klart.

Få fälls för olaga integritetsintrång i Sverige

För att leva upp till EU:s direktiv om våld mot kvinnor måste Sverige införa förbud mot kränkande spridning av deepfake-filmer av sexuell karaktär. Direktivet måste

107. Sverige: 4 kap. 6c §, Brottsbalken; Island: 22 kap. Art. 199a, Almenn hegningarlög.

108. 4 kap. 6 c §, Brottsbalken.

109. 22. kap. art. 199 a, Almenn hegningarlög.

110. 24. kap. 232 §, Straffeloven.

111. 20 kap. 7 §, Strafflagen; Island: 22 kap. art. 199a, Almenn hegningarlög.

112. Sveriges riksdag. (2023).

vara helt infört senast 2027¹¹³. Detta kan göras genom att bestämmelsen om olaga våldsskildring utvidgas så att den får samma omfattning som dess isländska och finska motsvarigheter.

Ett än större problem är dock att lagen i stort inte har fått den effekt som lagstiftaren avsåg. Enligt de senaste siffror som vi kunnat finna (2021) ledde endast drygt en procent av alla anmälningar om olaga våldsskildring till lagföring. En orsak till detta är troligen att polisen sällan lyckas bevisa att den anklagade ligger bakom spridningen¹¹⁴. För att fler förövare ska ställas till svars måste polisen anmoda sociala medieföretag att lämna ut användaruppgifter. Polisen och övriga rättsväsendet måste få instruktioner om samt tillräckliga kunskaper och praktiska förutsättningar för att kunna genomföra mer ambitiösa utredningar om olaga integritetsintrång.

Behövs mer kunskap om nätpornografi?

I vår kartläggning framkommer att det i olika nordiska länder finns forskning, statliga utredningar och andra kunskapsunderlag som på olika sätt belyser pornografi.

I Sverige har nuvarande och tidigare regeringar gett flera myndigheter särskilda uppdrag som rör pornografins skadeverkningar. 2020 fick Barnombudsmannen i uppdrag att kartlägga pornografins inverkan på barn och unga¹¹⁵. 2022 tillsattes den statliga utredningen om skydd, stöd och vård för personer som utsätts för övergrepp i samband med produktion eller distribution av pornografi¹¹⁶. 2024 fick Rättsmedicinalverket i uppdrag att ta fram och sammanställa kunskap om strypvåld¹¹⁷, med tydlig hänvisning till att pornografi bidragit till ökad förekomst av detsamma.

Det finns också fristående forskare som fokuserar på pornografi. I denna rapport hänvisar vi återkommande till Max Waltman, numera universitetslektor vid Högskolan i Halmstad, vars avhandling *Pornography – The Politics of Legal Challenges* har getts ut av Oxford University Press. Vi har också ett nära samarbete med Meghan Donovan, forskningsledare på organisationen Talita och doktorand vid Umeå Universitet, som skrivit flera viktiga studier om pornografi.

Så väl Folkhälsomyndigheten som Mediemyndigheten¹¹⁸, och ibland även forskare och intresseorganisationer, undersöker med jämna mellanrum hur konsumtionsmönster ser ut i olika grupper av befolkningen. I jämförelse med övriga Norden är kunskapsläget kopplat till pornografi gott i Sverige, även om det fortsatt är viktigt att det utvecklas. Det skulle till exempel vara intressant att undersöka hur unga kvinnors och mäns uppfattning om vad som utgör våld och när samtycke kan utövas påverkas av pornografi.

Ett naturligt nästa steg för regeringen vore dock att gå vidare med att formulera konkreta åtgärder utifrån den samlade kunskap som finns genom pågående och tidigare utredningar. Politikerna vet hur problemet ser ut, nu är tiden kommen för att prata om vad som kan göras åt det. Nästa utredning bör därför få uppdrag att konkret undersöka hur åldersverifiering kan införas i Sverige.

113. 7 kap. art. 49, EU:s direktiv (2024/1385) om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

114. Westling, F. (2023).

115. Arbetsmarknadsdepartementet. (2020).

116. SOU 2023:98.

117. Arbetsmarknadsdepartementet/Justitiedepartementet. (2024).

118. Folkhälsomyndigheten ställde senast frågor om pornografikonsumtion i befolkningsundersökningen *SRHR 2017*. Mediemyndigheten brukar inkludera vissa frågor om pornografi i enkätundersökningen *Ungar & medier* som görs vartannat år.

Rekommendationer i korthet

Här sammanfattas Sveriges Kvinnoorganisationers viktigaste förslag till Sveriges regering utifrån vår kartläggning av de nordiska ländernas arbete mot nätpornografi.

- **Se till att nuvarande lagstiftning används.** Genomför informationskampanjer om pornografi och bestämmelsen om olaga våldsskildring som särskilt vänder sig till män. Om kännedomen om lagen och porrens baksida ökar kan det leda till fler polisanmälningar och minskad efterfrågan. Inrätta en särskild grupp inom polisen som får i uppdrag att spana efter och utreda olaga våldsskildringar och aktivt bidra till att skapa den rättsliga praxis som idag saknas. Polisen bör även uppdras att utreda olaga våldsskildring i de fall pornografi upptäcks i samband med annan brottslighet. Säkerställ att poliser och övriga delar av rättsväsendet har tillräcklig och uppdaterad kunskap om pornografi och gällande lagstiftning.
- **Se till att fler fällt för olaga integritetsintrång.** Utveckla bestämmelsen om olaga integritetsintrång så att även kränkande spridning av AI-genererade bilder och filmer kriminaliseras. Även hot om kränkande spridning bör bli straffbart, så som på Island. Även här måste polisens och övriga rättsväsendets kunskaper ökas så att anmälningar om olaga integritetsintrång utreds ordentligt. Sociala medieföretag bör oftare anmodas att lämna ut användaruppgifter så att det kan beläggas vem som ligger bakom spridningen.
- **Skydda barn från nätpornografi.** Se till att nuvarande regler som finns till för att skydda barn mot skadligt material också gäller på nätet. Tillsätt en utredning för att undersöka hur åldersverifikation kan införas på appar, sociala medier och digitala plattformar där material som kan vara olämpligt för barn, inklusive pornografi, sprids. Inspiration kan bland annat hämtas från Storbritannien. Sverige bör också ansluta sig till de länder, bland annat Danmark och Frankrike, som arbetar för åldersverifiering på EU-nivå. Samtliga kommuner, regioner och myndigheter bör säkerställa att digitala barnskydd installeras på wifi-nätverk, datorer och surfplattor som används i offentlig verksamhet.
- **Rusta skolan och föräldrar med kunskap om pornografi.** Alla skolor måste säkerställa att pornografi lyfts ur ett kritiskt perspektiv i deras klassrum, i enlighet med de nya läroplanerna. Skolverket bör ta fram allmänna råd för undervisning om sexualitet, samtycke och relationer som klargör hur pornografi bör behandlas. Ett nationellt kunskapslyft för lärare bör genomföras och lärarutbildningarna uppdateras med kunskap om pornografi. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) bör få i uppdrag att ta fram och sprida ett uppdaterat och kunskapsbaserat material om pornografi som vänder sig till föräldrar och andra närstående vuxna.

Utöver ovanstående förslag som framförallt tar sikte på distribution och konsumtion av pornografi bör även produktionen av pornografi motverkas. Sveriges Kvinnoorganisationer menar att en utredning bör undersöka hur sexköpslagen kan tillämpas på produktion av pornografi, som inte är något annat än filmad prostitution. Stödet, hjälpen och vården för kvinnor i porrindustrin, måste förbättras. Här finns färdiga förslag om bland annat exitprogram som kan införas, men som kräver tillräcklig finansiering. Sociala plattformar som syftar till att marknadsföra och förmedla pornografi, eller rekrytera kvinnor till pornografi, och i praktiken fungerar som digitala bordeller bör inte vara tillåtna.

Metodik och samarbetspartners

Denna rapport har tagits fram av Sveriges Kvinnoorganisationer i samarbete med Stígamót och Kvinnefronten. Stígamót är en isländsk organisation som erbjuder stöd och rådgivning till kvinnor som utsatts för sexuellt våld. Kvinnefronten är en partipolitiskt och religiöst obunden kvinnoorganisation i Norge som arbetar för kvinnors och flickors fulla frigörelse.

Vi har också samarbetat med kvinno- och barnrättsorganisationer samt forskare i alla nordiska länder. Den danska organisationen Mediesundhed for børn og unge har gjort särskilt viktiga bidrag till kartläggningen.

Sveriges Kvinnoorganisationer och samarbetsorganisationerna har sammanställt kunskap från statliga utredningar, nordisk och internationell forskning och undersökningar från myndigheter och civilsamhällesorganisationer om nätpornografi. Därefter har vi jämfört gällande lagstiftning i de nordiska länderna.

Forskare och andra experter i vår expertgrupp har hjälpt till med att identifiera relevant forskning och andra viktiga kunskapskällor samt med att kvalitetsgranska texter. Resultatet av kartläggningen har sammanställts i en längre nordisk rapport samt en sammanfattad svensk version (denna rapport).

Arbetet har bedrivits med finansiering från NIKK, Nordiskt institut för kunskap om kön.

Avgränsningar

Sveriges Kvinnoorganisationer förordar att pornografi ska behandlas utifrån ett holistiskt perspektiv som beaktar produktion, distribution och konsumtion av pornografi samt pornografins inverkan på kulturen och samhället. I denna kartläggning har vi dock särskilt fokuserat på hur pornografi sprids och konsumeras på nätet och de åtgärder länder kan vidta kopplat till detta. Vi har lagt särskild vikt vid barns rätt att skyddas från pornografi, men vill samtidigt understryka att även vuxna mäns pornografianvändning är skadlig och bör motverkas. När det gäller åtgärder har vi framförallt inriktat oss på lagstiftning, annan nationell styrning och nationella insatser. Det betyder att vi inte har fördjupat oss i mindre kampanjer och lokala initiativ med mera. En ytterligare avgränsning är att vi inte specifikt har berört barnpornografi, av vissa kallat dokumenterade sexuella övergrepp mot barn.

Referenser

- Abalo Rodríguez, I. & Alario Gavilán, M. (2024). *Impact of Male Pornography Consumption on the Pertation of Sexual Violence*, Lobby Europeo de Mujeres en España.
- Adler, A. (2024). Arousal by Algorithm, *Cornell Law Review*, 109 (4), ss. 787-841
- Aghatise, E., et al. (över 100 undertecknare) (2013). *Letter of support to Ögmundur Jónasson*, *Feministiskt Perspektiv*, 22 mars. <https://feministisktperspektiv.se/2013/03/22/letter-of-support-to-ogmundur-jonasson/>. [Hämtat 7 november 2024].
- Allen, M., Brezgel, K, D'Alessio. D. (1995). A Meta-Analysis Summarizing the Effects of Pornography II: Aggression After Exposure, *Human Communication*. 22 (2) ss. 258–283.
- Allen, M., Emmers, T., Gebhardt, L., and Giery. M.A. (1995). Exposure to Pornography and Acceptance of Rape Myths, *Journal of Communication*. 45 (1). ss. 5–26.
- Alsalem, R. (2024). UN Doc A/HRC/56/48, *Prostitution and violence against women and girls - Report of the Special Rapporteur on violence against women and girls, its causes and consequences*.
- Arbetsmarknadsdepartementet. (2020). *Uppdrag om kartläggning av kunskap om pornografins inverkan på barn m.m. (A2020/00346/JÄM.)*, Regeringskansliet, 28 februari.
- Arbetsmarknadsdepartementet/Justitiedepartementet. (2024). *Uppdrag att förstärka kunskapen om strypvåld (Ju2024/00606.)*, Regeringskansliet, 8 mars.
- Arbetsmarknadsdepartementet/Utbildningsdepartementet. (2023). *Pressmeddelande: Uppdrag att förstärka och granska skolans arbete mot bland annat hedersrelaterat våld och förtryck*, Regeringskansliet, 29 juni.
- Aro. E. (2023). Åldersgräns för porr på Centerns agenda, *Sveriges Radio*, 29 september.
- Avila Pinto, R., et al. (stort antal undertecknare) (2013). *Open Letter to Ögmundur Jónasson, Icelandic Minister of Interior, regarding Internet censorship*. <https://www.stjornarradid.is/media/innanrikisraduneyti-media/media/frettir-2013/bref-til-rad-herra-28.-februar.pdf> [Hämtat 7 november 2024].
- Bridges, A.J., Wosnitzer, R., Scharrer, E., Sun, C., Liberman, R. (2010). Aggression and Sexual Behavior in Best-Selling Pornography Videos: A Content Analysis Update, *Violence Against Women*, 16 (10). ss. 1065–1085.
- Cramer, E., McFarlane, J., Parker, B., Soeken, K., Silva, C. och Reel, (S). (1998). Violent Pornography and Abuse of Women: Theory to Practice. *Violence & Victims*. 13 (4). ss. 319–332.
- BRÅ. (2023). *Nationella trygghetsundersökningen 2023*.
- Dansk lag: Filmloven (LBK nr 1354 af 04/09/2020). <https://danskelove.dk/filmloven>
- Dansk lag: Straffeloven (LBK nr 779 af 16/09/2002). <https://danskelove.dk/straffeloven>
- Department for Science, Innovation and Technology. (2024). *Online Safety Act: explainer*, 8 maj. <https://www.gov.uk/government/publications/online-safety-act-explainer/online-safety-act-explainer#what-the-online-safety-act-does> [Hämtat 7 november 2024].
- Dines, G. (2010). *Pornland: how porn has hijacked our sexuality*. Boston: Beacon Press.

- Dodd, V. (2024). Children now 'biggest perpetrators of sexual abuse against children', *The Guardian*, 10 januari
- Donevan, M., Jonsson, L.S. och Svedin, C.G. (2024a). The Experience of Individuals Filmed for Pornography Production: A History of Continuous Polyvictimization and Ongoing Mental Health Challenges, *PsyArXiv Preprints*. (Preprint DOI: <https://doi.org/10.31234/osf.io/a968c>)
- Donevan, M., Bladh, M., Landberg, Å., Jonsson, L.S., Priebe, G., Dennhag, I. och Svedin, C.G. (2024b). Closing the Gender Gap? A Cohort Comparison of Adolescent Responses to and Attitudes Toward Pornography, 2004 vs. 2021. *The Journal of Sex Research*, 3 (1).
- Dussutour, O. (2024). *Åldersskydd på porrsajter i Frankrike*. Föreläsning på Forum Jämställdhet i Karlstad, 8 februari 2024.
- Dworkin, A. and Mac Kinnon, C. (1988) *Pornography and Civil Rights: A New Day for Women's Equality*, Library of Congress card number: 88-190876
- Erhvervsministeriet. (2023). *Besvarelse af B15, spørgsmål 1 stillet af udvalget den 12. oktober 2023 efter ønske fra Lisbeth Bech-Nielsen (SF)*, Folketingets Udvalg for Digitalisering og It. <https://www.ft.dk/samling/20231/beslutningsforslag/B15/spm/1/svar/1997794/2780519.pdf> [Hämtat 7 november 2024].
- EU-domstolen. (2023). *Combating illegal content on the Internet: a Member State may not subject a communication platform provider established in another Member State to general and abstract obligations*. 9 november. <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2023-11/cp230167en.pdf> [Hämtat 7 november 2024].
- Farley, M., Bergkvist, E., Asbogard, M., Pethrus, J., Lannergren, M., Fein, L. och Jerrariet, N.B. (2023). *Pornography Production Harm in Sweden: Filmed Prostitution is Inseparable from Non-Filmed Prostitution*. <https://prostitutionresearch.com/wp-content/uploads/2023/10/PornographyProduction-HarmSweden-1.pdf> [Hämtat 7 november 2024].
- Farley, M. (2007). 'Renting an Organ for Ten Minutes': What Tricks Tell Us About Prostitution, Pornography, and Trafficking. *Ingår i Pornography: Driving the Demand in International Sex Trafficking*, red. Guinn, D.E. och DiCaro, Los Angeles: J. Xlibris Corp.
- Finsk lag: Lag om bildprogram (17.6.2011/710). <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2011/20110710>
- Finsk lag: Strafflag (19.12.1889/39) <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1889/18890039001>
- Folkhälsomyndigheten. (2019). *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i Sverige 2017*.
- Folkhälsomyndigheten. (2024). *Rekommendationer för barns och ungas digitala medieanvändning*.
- Frandsen, K. (Årtal okänt). Danmark snart eneste land i Norden uden børnekonvention, *Altinget*.
- Frisch, M. (2019). *Sex in Denmark – Key findings from Project SEXUS 2017–2018*, Statens Serum Institut/Aalborg Universitet.
- Grudzen, C.R., Meeker, D., Torres, J.M, Du, Q., Morrison, R.S., Andersen, R.M och Gelberg, L. (2011). Comparison of the mental health of female adult film performers and other young women in California. *Psychiatric Services*, 62 (6). ss.639–645.
- Hald, G.M., Malamuth, N. och Yuen, C. (2010). Pornography and Attitudes Supporting Violence Against Women: Revisiting the Relationship in Nonexperimental Studies. *Aggressive Behavior*. 36 (1). ss.14–20.
- Herrington, R. och McEachern, P. (2018). "Breaking Her Spirit" Through Objectification, Fragmentation, and Consumption: A Conceptual Framework for Understan-

- ding Domestic Sex Trafficking, *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*. 27 (6). ss.598–611.
- Hersey, F. (2024). UK pornography regulation review expected by end of year 2023. *MLex Market Insight*, 30 oktober.
- Internetstiftelsen. (2021). *Svenskarna och internet 2021*.
- Isländsk lag: Act on children's access to films and video games (2006 No 62 13 June). https://fjolmidlanefnd.is/wp-content/uploads/2020/05/Act-on-childrens-access-to-films-and-video-games-No-62_2006.pdf
- Isländsk lag: Almenn hegningarlög (19/1940) [General Penal Code]. <https://www.government.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=dd8240cc-c8d5-11e9-9449-005056bc530c>
- Isländsk lag: Barnaverndarlög (80/2002) [Child Protection Act]. https://www.government.is/media/velferdarraduneyti-media/media/acrobat-enskar_sidur/Child-Protection-Act-as-amended-2016.pdf
- Jónasson, Ö. (2013). Re: Response to open letter on measures to combat violent pornography. <https://www.stjornarradid.is/media/innanrikisraduneyti-media/media/frettir-2013/vidbrogd-vid-opnu-brefi---enska.pdf> [Hämtat 7 november 2024].
- Kolbeins, G.H. (2016). *Klámnotkun íslenskra framhaldsskólanema*, University of Akureyri.
- Kristdemokraterna. (2024). *En barndom i frihet, behöver gränser online*. <https://kristdemokraterna.se/download/18.6b5a727118f379c14ce10f7/1714737094646/PM%20SK%C3%84RMAR.pdf> [Hämtat 7 november 2024].
- Kristinsson, Þ och Þorgeirsdóttir, B. (2024). *Kynjafraedi fyrir byrjendur*, (Läs mer på <https://www.forlagid.is/vara/kynjafraedi-vefbok/>)
- Kroet, C. (2024). Foreign porn websites blocked in France for lack of age control checks, *EuroNews*, 17 oktober.
- Le Figaro. (2019). Pornographie sur Internet : Macron donne six mois aux «opérateurs» pour mettre le contrôle parental par défaut, *Le Figaro*. 20 november .
- Liberalerna. (2024). *Liberalerna vill minska barns skärmtid*. <https://www.liberalerna.se/nyheter/liberalerna-vill-minska-barns-skarmtid> [Hämtat 7 november 2024].
- Mack, M. (2023). Porno i poliklinikken, *Tidskrift for norsk psykologforening*, 30 januari.
- Malamuth, N.M. och Eileen V. Pitpitan, E.V. (2007). The Effects of Pornography Are Moderated by Men's Sexual Aggression Risk. Ingår i *Pornography: Driving the Demand in International Sex Trafficking*, red. Guinn, D.E. och DiCaro, J. Los Angeles: Xlibris Corp.
- Mattebo, M. (2014). *Use of Pornography and its Associations with Sexual Experiences, Lifestyles and Health among Adolescents (Avhandling)*. Uppsala Universitet.
- McBeigh, T. (2013). Can Iceland lead the way towards a ban on violent online pornography? *The Guardian*, 16 februari.
- McCallum, S. (2023). UK porn age checks raise privacy concerns. *BBC*, 20 juni.
- NOU 2024:4. *Voldtekt – et uløst samfunnsproblem*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/837fb67492034388a20e378814135863/no/pdfs/no-u202420240004000dddpdfs.pdf> [Hämtat 7 november 2024].
- Mediemyndigheten. (2021). *Ungar & medier 2021*.
- Medietillsynet. (2022). *Barn og medier 2022 – delrapport Porno*.
- Mohamed, E. (2014). "Barn ska inte bli slavar under algoritmer". *Svenska Dagbladet (SvD)*, 23 oktober.
- MÄN/Kantar Sifo. (2021). *Killars konsumtion och upplevelse av pornografi*.
- Norsk lag: Straffeloven (lov 20. mai 2005 nr. 28) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28>
- Nyholt, H.B., Lie, K. och Bollestad, O.V. (2024). Representantforslag 2023-2024: 8:111 S: *Om å innføra nettpornofilter på offentlege og kommunalt eigde nettverk*.
- OfCom. (2023). Implementing the Online Safety Act: Protecting children from on-

- line pornography, 5 december <https://www.ofcom.org.uk/online-safety/protecting-children/implementing-the-online-safety-act-protecting-children/> [Hämtat 7 november 2024].
- Olby, T. (2023). Vårdspornografi polisanmäls, 23 juni, *Kvinnotryck*.
- Park, Y.B., Wilson, G., Berger, J., Christman, M., Reina, B., Bishop, F. Klam, W.P., Doan, A.P. (2016). Is Internet Pornography Causing Sexual Dysfunctions? A Review with Clinical Reports, *Behavioural Sciences*, 6 (3).
- Porrfri Barndom. (2022). *Porrfri Barndoms kommunkartläggning nr 2*.
- Qvarnström, P. (2020). Unga utsätts för våld inspirerat av porr: "Reagerar neutralt", *Sveriges Radio*, 8 mars.
- Rees, M. (2024). Blocage des sites pornos : le calendrier se précise, *L'informé*.
- Regeringens expertgrupp tech-giganter. (2023), *Democratic Control over Big Tech Business Models*, Danish Ministry of Industry, Business and Financial Affairs.
- SFS (1962:700) Brottsbalken https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700/
- SFS (1991:1468) Yttrandefrihetsgrundlagen. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/yttrandefrihetsgrundlag-19911469_sfs-1991-1469/
- SFS (1991:1469) Tryckfrihetsförordningen. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/yttrandefrihetsgrundlag-19911469_sfs-1991-1469/
- SFS (1998:408) Lag om förbud mot köp av sexuella tjänster. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1998408-om-forbud-mot-kop-av-sexuella_sfs-1998-408/
- SFS (2003:389) Lag om elektronisk kommunikation. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003389-om-elektronisk-kommunikation_sfs-2003-389/
- SFS (2010:1882) Lag om åldersgränser för film som ska visas offentligt. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20101882-om-aldersgranser-for-film-som-ska_sfs-2010-1882/
- SFS (2010:1925) Förordning (2010:1925) om åldersgränser för film som ska visas offentligt. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20101925-om-aldersgranser-for-film_sfs-2010-1925/
- Simmons, C.A., Lehmann, P. och Collier-Tenison, S. (2008). Linking Male Use of the Sex Industry to Controlling Behaviors in *Violent Relationships: An Exploratory Analysis*, *Violence Against Women*. 14 (4). ss. 406–417.
- Sjögren, A. (2023). Strandhäll: Inför åldersgräns på nätporr. *Aftonbladet*. 18 februari.
- Shope, J.H. (2004). When Words Are Not Enough: The Search for the Effect of Pornography on Abused Women. *Violence Against Women*. 10 (1). ss. 56–72.
- Skolinspektionen. (2018). Sex- och samlevnadsundervisning. Diarienummer: 400–2016:11445
- Socialdepartementet. (2016). *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid* (Skr. 2016/17:10). Regeringskansliet.
- SOU 2023:80. *Ett starkare straffrättsligt skydd – mot sexuella kränkningar, bedrägerier i vissa fall och brott med hatmotiv avseende kön*.
- SOU 2023:98. *Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften - våldsutsatthet som behöver synliggöras*.
- Stjórnarráð Íslands (Íslands regeringskansli). (2023). *Samstarf við ríkislögreglustjóra um aukið netöryggi og vernd barna*, 25 januari. <https://www.stjornarradid.is/efsta-baugi/frettir/stok-frett/2023/01/25/Radherra-veitir-styrk-til-verkefna-rikislogreglustjora-a-svidi-netoryggis/> [Hämtat 7 november 2024].

- Svedin, C.G., Landberg, Å. och Jonsson, L. (2021). *Unga, sex och internet efter #metoo*, Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
- Sveriges Radio. (2022). *P1 dokumentär miniserie: Våldsamt ung kärlek*, 8, 22 och 15 november.
- Sveriges riksdag. (2023). AI-genererad hämndpornografi, interpellationsdebatt. https://www.riksdagen.se/sv/webb-tv/video/interpellationsdebatt/ai-genererad-hamndpornografi_hb10585/?pos=1083 [Hämtad 7/11-2024 [Hämtat 7 november 2024].
- SVT Nyheter. (2020). Hon larmade om ungas sexvanor: Många har ont varje gång. 1 september
- SVT Nyheter. (2020). *Ernkrans: Unga ska få bilden från skolan – inte porren*. 3 september.
- SVT Nyheter. (2023). Svenska aktörer fotar och filmar sex för att kringgå sexbrottslagar. 14 maj.
- SVT. (2023). *Uppdrag granskning: Hårt sex*, 1 mars.
- Søndeland, G., (2024). Kari Nessa Nordtun ber alle kommuner installere overgrepfilter i barnehager og skoler, *Stavanger Aftenblad*, 24 april.
- UK Government. (2023). *Pressrelease: Illegal pornography, abuse and exploitation to be investigated by new reviewer*, 1 december. <https://www.gov.uk/government/news/illegal-pornography-abuse-and-exploitation-to-be-investigated-by-new-reviewer> [Hämtat 7 november 2024].
- UNICEF. (årtal okänt). Protection of children from the harmful impacts of pornography. <https://www.unicef.org/harmful-content-online> [Hämtat 7 november 2024].
- Unizon. (2020). "Det här är inte ok"- Ungas röster och Unizons jourers erfarenheter av att stötta en generation utlämnad till porrindustrin.
- Unizon. (2023). *Ny Sifo-undersökning: Svenska folkets attityder kring porr*. 23 september
- Waltman, M. (2021). *Pornography – The Politics of Legal Challenges*, New York: Oxford University Press.
- Waltman, M. (2021). Barnombudsmannen förminskar pornografins påverkan, *Göteborgs-Posten*, 29 september.
- Westling, F. (2023). Lagen skulle lagföra hämndporr: "Okänt för rättsväsendet", *Aftonbladet*, 8 juni.
- Wright, P. J., Tokunaga, R.S., Kraus, A. (2016). A Meta-Analysis of Pornography Consumption and Actual Acts of Sexual Aggression in General Population Studies, *Journal of Communication*. 66 (1). ss. 183–205.
- Zillman, D & Bryant, J. (1986). Shifting Preferences in Pornography Consumption, *Communication Research*. 13 (4). ss. 560–578.

